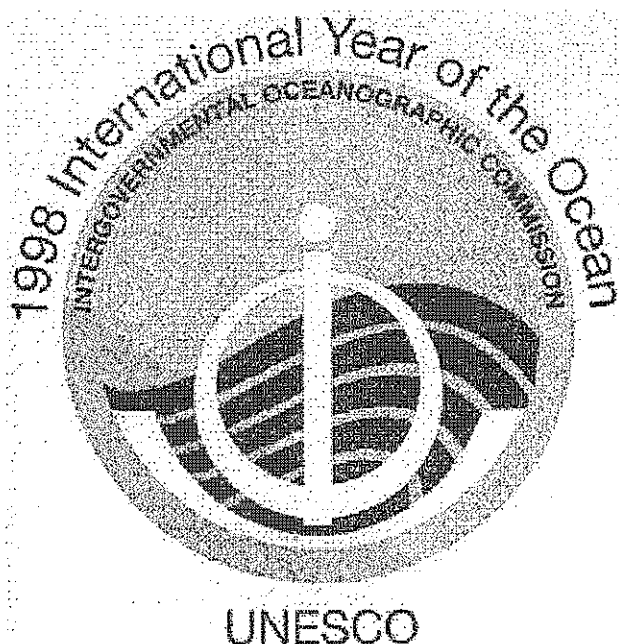

**DELO NAŠIH ZAVODOV IN DRUŠTEV
ATTIVITÀ DEI NOSTRI ISTITUTI E DELLE NOSTRE
SOCIETÀ
ACTIVITIES BY OUR INSTITUTIONS AND
ASSOCIATIONS**

Valentina Turk

**PRISPEVEK SLOVENIJE MEDNARODNEMU
LETU OCEANOV**

*Morju, morju, morju, morju,
Ah! prepustiti morju, vetru, valovom
Svoje življenje!
Fernando Pessoa, "Pomorska oda"
prevedel Gašper Malej*

Svetovna javnost se je v preteklem letu množično odzvala pozivu Organizacije združenih narodov, ki je proglasila leto 1998 za Mednarodno leto oceanov. Svet je obkrožilo sporočilo Generalnega sekretarja UNESCO-a Federica Mayorja: "Človek je morje v svoji domišljiji vedno sprejemal kot simbol širine in svobode. Danes, ob izteku drugega tisočletja, nam tekmovalstvo za obnovo in predvsem neobnovljive naravne vire jasno kaže, da je "svoboda morij" omejena. Naraščajoče povpraševanje po različnih dobrinah pomeni vse večjo obremenitev za morsko okolje in izrabo njegovih naravnih virov. Zgodovina nas uči, da pomanjkanje lahko povzroča konflikte in celo vojne, vendar je upati, da obstaja

volja po drugačnem oblikovanju prihodnosti. Uspešnost pravnih instrumentov je odvisna od tega, v kolikšni meri jih spoštujemo in uveljavljamo. Planet ni v izključni lasti njegovih odraslih prebivalcev, zato njegovo upravljanje ne sme biti rezultat kratkoročnih ekonomskih koristi ali politične moči. Če bi za odločitve, ki vplivajo na prihodnost, potrebovali podpise naših otrok, bi brez dvoma opustili mnoge obstoječe uničujoče dejavnosti. Oceani bodo preživeli tako ali drugače, ne glede na naše delovanje. Vprašanje pa je, ali jih bomo ohranili v stanju, ki bo zagotavljalo preživetje in blaginjo človeštva. Na voljo je le malo časa, tehnika pa se lahko nagne na eno ali na drugo stran."

Mednarodni akciji širjenja in osveščanja javnosti o varovanju in ohranjanju morja in oceanov se je ne glede na svojo velikost pridružila tudi Slovenija. Nacionalni program, ki smo ga pripravili in koordinirali na Morski biološki postaji Piran Nacionalnega inštituta za biologijo, so podprli Nacionalna komisija za UNESCO, Nacionalni odbor Medvladne oceanografske komisije (IOC), Ministrstvo za okolje in prostor in Ministrstvo za znanost in tehnologijo. Program smo izvedli z likovno in oblikovalsko pomočjo akademskega slikarja Aleša Sedmaka in predvsem s pomočjo številnih posameznikov.

Prva predstavitev mednarodnih dejavnosti in nacionalnega programa za obeležitev Mednarodnega leta oceanov (MLO 98) je potekala maja v Portorožu v času razstave INTERNAUTICA'98. Slovenski program dejavnosti "Morje - naša priložnost in bodočnost" smo predstavili z zgibanko in plakatom. Pri predstavitvi dejavnosti, ki se redno izvajajo v povezavi z varovanjem, izobraževanjem in raziskovanjem obalnega morja, so poleg Morske biološke postaje sodelovali Medobčinski zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine, učenci in učitelji OŠ Ciril Kosmač, Uprava za varstvo narave - izpostava Koper Ministrstva za okolje in prostor skupaj s Službo za varstvo morja Koper (SVOM) ter Društvo za okolje - varstveno vzgojo Evrope (DOVES). Ker je razstavna prireditev priložnost za izmenjavo in nabiranje znanj in informacij pa tudi za seznanjanje javnosti z različnimi novostmi in problematikami, so bile pripravljene tudi spremljajoče dejavnosti. Potekal je posvet o kakovosti in ohranjanju okolja (Fondacija za okoljsko vzgojo v Evropi), predstavitev programov za okoljevarstveno vzgojo v Evropi in Sloveniji (aktivnosti in rezultate programov Ekošol), podelitev Modre zastave in podelitev nagrad najboljšim mladim raziskovalcem 5. srečanja mladih raziskovalcev obalnih občin "Uvajanje ljudi v znanost in tehnologijo na Obali", ki jih podeljuje Znanstveno raziskovalno središče Koper. Ves čas prireditve je prek javnih medijev potekala predstavitev programa Mednarodnega leta oceanov - s prispevki in izjavami za različne časopise, radio in televizijo.

Predsednik slovenske vlade, g. dr. Janez Drnovšek podpisuje Listino o oceanih (Foto: A. Mihailovski).
The Slovenian Prime Minister, dr. Janez Drnovšek is signing the Ocean Charter (Photo: A. Mihailovski).

Pomemben prispevek Slovenije k ohranitvi ogroženih vrst in biotske raznolikosti Sredozemskega morja ob Mednarodnem letu oceanov je izpustitev želv iz piranskega akvarija. Populacija morskih želv v Sredozemskem morju se iz leta v leto zmanjšuje, tudi število sicer najpogostejše vrste, karete (*Caretta caretta*). Lovljenje v mreže ribičev, uničevanje peščenih plaž, kjer gnezdijo, pomanjkanje hrane in onesnaževanje so glavni vzroki, ki vplivajo na zmanjševanje njihovega števila. Program Združenih narodov za okolje je v okviru Barcelonske konvencije spodbudil nastanek Akcijskega načrta za varovanje in ohranjanje sredozemskih morskih želv. Prednosti akcijskega načrta so: zaščita območij, kjer želve gnezdijo in se zadržujejo preko zime, zmanjševanje lova nanje in preprečevanje lovljenja v mreže, odkrivanje novih gnezdišč, izpopolnjevanje znanja o njihovem vedenju, habitatih in življenjskem ciklusu. Najpomembnejše pa je vsekakor seznanjanje javnosti, med drugimi tudi ribičev, o njihovi ogroženosti in ukrepih varovanja. Akcija je potekala 2. oktobra 1998 v Piranu v okviru Otroškega mirovniškega festivala Mednarodnega tabora (International Camp in Piran). Poleg pobudnikov, predstavnikov Medobčinskega zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine, Morske biološke postaje Piran in predvsem Valterja Žiža iz Akvarija Piran Srednje pomorske šole Portorož so v akciji sodelovali tudi Zdravko Marenčič, Klub mladih mirovnikov in UNESCO klub Piran.

Morska biološka postaja Piran želi ob svoji 30-letnici

predstaviti javnosti svojo dejavnost z razstavo "Barve zaliva". Prvi del te razstave predstavljajo nastala likovna dela studentov Oddelka za oblikovanje pod vodstvom mentorjev Akademije za likovno umetnost Ljubljana in Krakow in Alešem Sedmakom. Študentje so pod strokovnim vodstvom izdelali ilustracije za potrebe raziskovalcev in s tem poskušali zapolniti vrzel na področju likovne predstavitve znanstvenih tekstov. Prvi del razstave je potekal v galeriji Insula od 4. do 17. decembra. Drugi del razstave, ki vključuje rezultate proučevanja značilnosti podvodnega življenja, naravnih pojavov in z njimi povezanih ekoloških problemov slovenskega morja, je prenesen v mesec april 1999.

Enkratno dejanje je bila Kajakaška odprava Jadran 1998, kot prispevek k Unescovi akciji Mednarodno leto oceanov, člana društva Proteam Jureta Čeha in Uroša Hrastnika. Udeleženca odprave Jadran 1998 sta prvič uspešno in v celoti preveslala Jadransko morje od najjužnejše točke pri rtu Gjuhes v Albaniji do najsevernejše točke - Trzič v Italiji. Poleg Jadranskega morja je odprava zajela še del Jonskega morja in s tem povezala vse države, ki gravitirajo k Jadranskemu morju. Razdalja 1303 preveslanih kilometrov hkrati pomeni najdaljšo, v enem delu izpeljano, samooskrbovalno (brez spremstva po morju in podpore na kopnem) razdaljo v celotnem Sredozemskem morju. Odprava se je začela 13. avgusta v Igoumenitsi v Grčiji in po 44-ih dneh (25. septembra) dosegla najsevernejšo točko Jadranskega morja v Trziču.

Udeleženci mednarodnega tabora pod okriljem UNESCO v Piranu izpuščajo na prostost želvo kareto (*Caretta caretta*) (Foto: T. Makovec).

A specimen of *Caretta caretta* was released by the participants of the international camp under the tutorial of UNESCO in waters off Piran (Photo: T. Makovec).

V preteklem letu so potekale tudi številne dejavnosti, kot so delavnice, posveti, kongresi doma in v tujini, predstavitve znanstvenih in poljudnih publikacij z morskotematiko, prispevki v sredstvih javnega obveščanja, razstave, ples pomorščakov, tekmovanje jadralcev na deski za državni pokal. Dobro obiskana je bila tudi tematska knjižna razstava "Morje, oceani in knjige" v knjižnici Piran.

Ker ljudje lahko varujemo samo tisto, kar poznamo, je izobraževanju posvečena velika pozornost. Za izobraževalne namene smo v preteklem letu pripravili, v sodelovanju z Regionalnim RTV centrom Koper-Capodistria, izobraževalni film, ki vključuje kratke dokumentarne oddaje, seminar za učitelje in profesorje, mladinske raziskovalne naloge z morskotematiko. V mesecu juniju je v Fiesi potekal raziskovalni tabor Dnevi ustvarjalnih otrok (DUO), namenjen nadarjenim osmošolcem iz Slovenije, in mednarodni tabor za srednješolce. Ta je namenjen mednarodnemu sodelovanju mladih in je prek Urada za mladino vključen v program EURO PLATFORMA 98. Oba tabora je organiziralo Obalno društvo pedagoških delavcev v sodelovanju s podjetjem za kulturo in izobraževanje Forum Piranense. Na OŠ Ciril Kosmač je v oktobru 1998 potekal 5. mednarodni izobraževalno - raziskovalni tabor. Organizirali so vrsto delavnic, med drugim tudi delavnico o problematiki onesnaženja obalnega morja. Omeniti moramo tudi prispevek najmlajših "Morje skozi oči Ankarana" - prispevek učencev 4. razreda OŠ Ankarana.

Nacionalni program Slovenije je bil predstavljen organizaciji The Oceanography Society (TOS) in Intergovernmental Oceanographic Commission (IOC) v Parizu, ki bo gradivo vključila v načrtovano razstavo na

sedežu UNESCO v Parizu. Na tej razstavi naj bi predvsem slikovno predstavili nacionalne dejavnosti v zvezi z Mednarodnim letom oceanov, nato pa naj bi bila razstava predvidoma prenesena v palačo Združenih narodov v New Yorku.

Preteklo leto je v številnih državah sveta in tudi v Sloveniji potekalo podpisovanje Listine o oceanih. Listina je nepravni dokument, vendar poziv vsakemu posamezniku, da podpiše, da se bo pri igri, svojem delu in odločitvah, ki jih sprejema pri vsakdanjem ravnanju z morji, oceani in vodami, ki se vanje izlivajo, zavedal:

- da je zdravje oceanov ter umno in previdno izkoriščanje njihovih bogatih ribjih lovišč in drugih naravnih virov osnovno načelo, ki ga mora sprejeti vsak posameznik, kot tudi sprejeti in spoštovati vlade vseh držav v prid dolgoročnih koristi in obstoja narodov sveta;

- da mora biti spoznavanje in razumevanje morskega okolja in njegovih živih bitij osnova smotrnega gospodarjenja z oceani in morji, kot tudi odločanja o njihovem varovanju ter izkoriščanju virov.

Listino o oceanih so predlagali na Svetovni konferenci o morjih septembra 1997 v St. John'su na Novi Fundlandiji v Kanadi.

Državniško Listino o oceanih je podpisal predsednik vlade dr. J. Dmrovšek ob svojem obisku slovenske uradne delegacije svetovne razstave EXPO '98 v Lizboni v paviljonu Združenih narodov. Ob otvoritvi razstave "Barve zaliva" v galeriji Insula je Minister za okolje in prostor dr. P. Gantar podpisal Listino o oceanih.

Podpisovanje Moje listine o oceanih pa je potekalo ob različnih priložnostih (prireditvah, razstavah, predavanjih, predstavitev ...) in prek domače strani interneta.

Boris Kryštufek

**ZNANSTVENI SESTANEK: BIODIVERZITETA IN
VARSTVO SLOVENSKEGA MORJA NA PRAGU 21.
STOLETJA. LJUBLJANA, 11. JUNIJA 1999**

Morje je čudovita in velika zakladnica ...
Miroslav Zei, 1961

Nikoli ne pozabite: kadarkoli vam ekonomisti govorijo o neizmernih možnostih gospodarskega razvoja, vam zamočijo nekaj zelo bistvenega. Njihovi računi se izidejo samo, če vanje ne vključijo okolja. Doklej bo takšna praksa delovala, preden se bo, če se seveda sploh kdaj bo, okolje sesulo kot hišica iz kart, seveda ne ve nihče. Dejstvo pa je, da nam natura, po kateri se naša kultura razrašča kot rakasto tkivo po zdravem organizmu, počasi že izstavlja račune. V celinski delzeli z borih 40 km morske obale je pritisk celotne populacije na morske ekosisteme temu primerno (pre)velik. Samo tako si lahko pojasnimo dejstvo, da je edina biološka raziskovalna postaja, ki jo premoremo,